

Blz. 2	De vereniging
Blz. 4	Jaarprogramma Maas- en Swalmdal en MHVS 2011
Blz. 4	Rectificatie
Blz. 5	Kerstwandeling door Brachterwald en Meerlebroek
Blz. 5	Wandelingen Swalmdalgidsen 2011
Blz. 5	Schenkeningen aan de MHVS
Blz. 6	Nieuwe werkgroep
Blz. 6	Open Monumentendag 2010
Blz. 8	Arbeidsreglement uit 1850
Blz. 9	Uit en thuis
Blz. 9	Uit het leven van onze voorouders
Blz. 10	Behoud van ruïne De Ouborg in Swalmen
Blz. 11	Fragment onbekend
Blz. 12	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (19)
Blz. 13	Kaal
Blz. 14	Cultuurhistorische landschapselementen in Belfeld (4)
Blz. 16	De natuur dunbiej de deur
Blz. 18	Kroniek van Swalmen, juli, augustus en september 2010
Blz. 19	Oorlogsdagboek Christina Maria op het Roodt (4)
Blz. 22	Van een Swalmenaar die naar Rome trok
Blz. 23	Uit de oude doos
Blz. 24	MHVS-archieff
Blz. 25	O.L.Vrouw, hulp in alle nood
Blz. 26	Wergroep Limburgse Klokken en Uurwerken
Blz. 28	Kerstwens

Foto's, tekeningen aangeleverd door:

Hans Simons	blz. 3, 5, 9, 13, 18, 19, 28
Wiel Luys	blz. 7, 10, 11
Twan Ernst	blz. 14, 15
Els Janssen - van Avesaath	blz. 16, 17
Henri Smeets	blz. 26, 27
Riky Simons-Julicher	blz. 18
Ger Jans	blz. 18
Archief MHVS	blz. 24
Archief HVMS	blz. 23
Piet van Buggenum	blz. 25
Vera Wilting- van Avesaath	blz. 28

Aan de vooravond van onze jaarlijkse Nacht van de Nachtactiviteit, rekening houdend met de voorbereidingstijd die onze redactieleden nodig hebben om jullie allen telkens een voortreffelijk verenigingsblad te bezorgen, zit ik de nieuwjaarswens uit te typen. In de Nacht van Nacht wordt stilgestaan bij de stilte en duisternis. Twee oerqualiteiten die je in ons overvolle Nederland nog nauwelijks kunt ervaren. Je dient vaak al diep de natuurgebieden in te gaan om er een sprankje van te kunnen ervaren. De ervaring van duisternis is er al snel, maar stilte daar moet je ver voor gaan. Die Nacht van de Nacht wordt ook de klok een uur teruggezet. Het verzetten van de klokken is ooit ingevoerd als zou het een bijdrage leveren aan het milieu. Er zou minder verlichting nodig zijn, omdat het leefritme meer afgestemd zou worden op het daglicht.

In dezelfde week, waarin de klok een uur teruggezet wordt, is ook het nieuwe kabinet geïnstalleerd. De eerste debatten horende en de coalitieën het gedoogverdrag, lezende dacht ik: konden wij de klok maar een jaar terugzetten. Dat van die klok terugzetten is niet uitvoerbaar, dat geldt gelukkig ook voor veel maatregelen die het nieuwe kabinet aankondigde. Stoere, ferme taal, maar om deze maatregelen uit te voeren, moeten alle 27 landen in Europa bereid zijn om veel Europese richtlijnen af te schaffen of te wijzigen. Zeer ambitieus, maar realistisch? Wat echter het meeste opvalt is hoe er gesproken wordt over het aanpakken van de hobby's van de 'linkse politici'. Dit getuigt niet van realiteitszin, maar is eerder een vorm van puberaal gedrag. Als hobby's worden de natuur, in vaktermen uitgedrukt als EHS (Ecologische HoofdStructuur) en cultuur genoemd. Alsof de natuur er alleen ten dienste is van de Natuur- en Milieuorganisaties en voor de dieren en planten die er mogen leven bij de gratie van de mens. De mens is volgens het kabinet blijkbaar alleen geïnteresseerd in hard werken, veel geld verdienen en de economie draaiende houden, zodat de banken weer zo snel mogelijk op hun oude winstpeil zitten, lees de hun vertrouwde hoogte van de bonussen. Vergeten wordt dat de natuur ook een meerwaarde heeft voor de mens die in deze hectische en drukke samenleving, naast die veertig uur per week werken ook

nog 128 uur per week over heeft om te leven. Dat deze natuur daarin veel rust en ontspanning kan bieden. Dat deze natuur een grote bijdrage levert aan de recreatie- en toerismesector. Dat deze natuur een bijdrage levert aan het welzijn van de mens. Dat deze natuur de leverancier is van veel grondstoffen die de basis vormen van de medicijnen, waaraan wij omdat wij ouder worden, een steeds grotere behoefte krijgen. Nee, nee zegt ons krachtdadige kabinet. Het zijn linkse hobby's. Wat ik hierboven schreef geldt in vele opzichten ook voor onze culturele waarden. Onze muziek, theater en kunstvormen, maar ook onze monumentale gebouwen, oudheidkundige waarden, streekmusea etc. Allemaal linkse hobby's. En al waren het linkse hobby's, dan kijk je toch naar de inhoud en betekenis van die 'hobby's'. Welke waarde hebben ze voor de in Nederland overlevende mens. Welke bijdrage leveren ze aan de Nederlandse samenleving. Nee, zover gaat hun inhoudelijk denken niet. Dat kun je van populisten ook niet verwachten. Dat werd nog eens extra duidelijk toen onze nieuwe premier in zijn eerste toespraak het dubbele paspoort van een Nederlandse staatssecretaris met haar roots in Zweden en geboren in Zweden geen probleem vond. Terwijl dat voor een Nederlandse staatssecretaris met zijn roots uit Turkije maar geboren in Nederland onacceptabel werd gevonden (twee jaar geleden en nu duidelijk in andere bewoordingen herhaald). Daarin gaf ons Limburgs kamerlid Geert Wilders wel een eerlijk standpunt. Het dubbel paspoort is alleen belangrijk als het tot doel kan hebben een ongewenst kabinet tot val te brengen. Dan weten wij tenminste ook wat zijn politieke ideologie en drijfveer is. Geen inhoud, alleen een stapje hoger op de ladder naar het premierschap. Dat belooft duistere tijden met dit kabinet. Een heel andere duisternis dan die ik schetste als oerqualiteit en waarde uit het begin van deze nieuwjaarswens.

Het jaar 2011 staat voor de deur. In dat jaar komt de legendarische datum 11-11-11 voor. Voor Limburg zal dat een cultureel hoogtepunt zijn dat wij maar een keer kunnen meemaken. Vele Pieterpadlopers zullen de Swalmer middenstand ondersteunen. De Pieterpadroute loopt sinds kort door het centrum van Swalmen in plaats van

door het centrum van Roermond. Deze groep van toeristen geeft de voorkeur aan kleinschaligheid, natuur en een natuurlijke omgeving in plaats van asfalt en grote contrasten. In 2011 wordt de Swalmdalfietsroute opgenomen in het fietsknooppuntennetwerk, met een knooppunt op de markt in Swalmen. Ook dit zal veel mensen in de gelegenheid stellen van onze culturele en natuurlijke waarden te genieten, want daar hebben wij heel veel van in Swalmen. Onze prachtige bossen behoren tot de meest kwalitatieve bossen van Limburg. Belangrijke lichtpunten in de duisternis. Lichtpunten die waarde aan ons bestaan geven, die duidelijk maken waar wij ons voor in willen blijven zetten, zodat elke Swalmenaar en bezoeker aan ons mooie dorp hier kan genieten en ontspannen, als afwisseling in zijn of haar drukke leven. Als Swalmenaren hebben wij dat allemaal het gehele jaar binnen

handbereik. Los van het feit of je er wel of geen gebruik van maakt, geeft het een gevoel van welzijn. De mogelijkheid dat je iets kunt gebruiken. Dat geeft een groter gevoel van welzijn dan de reclame die ons aanzet tot het kopen van producten, tot het kopen van illusies. Zaken waar wij heel hard voor moeten werken, maar nooit weten of wij het echt kunnen bereiken laat staan gebruiken. De waarde van het leven ligt in onze achtertuin, die aansluit op het prachtige buitengebied van Swalmen.

Er is genoeg voor iedereen
Er is nooit genoeg voor de hebzucht van één.

De beste wensen voor het nieuwe jaar voor jullie
namens het bestuur van de MHVS,
Toine Wuts
Voorzitter.

JAARPROGRAMMA 2011

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen
(onder voorbehoud, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

26 december 2010	Kerstwandeling door Brachterwald en Meerlebroek (gezamenlijke activiteit)
januari 2011	Lezing over Cultuurhistorische inventarisatie in Belfeld (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
16 februari	Lezing over kleiwarenindustrie in de regio Kaldenkerken-Bracht-Brüggen (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
18 februari	Jaarvergadering MHVS
maart	Open dag MHVS
24 maart	Ledenvergadering Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal
april	Lezing Eddy van Noord (MHVS)
14 april	Presentatie i.v.m. de ingebruikname van de nieuwe TRAP-route (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
mei/juni	Excursie tuinen kasteel Hillenraad en muziekconcert
2 juni	Hemelvaartsdagfietstocht (gezamenlijke activiteit)
juni	Lezing duurzaamheid of kano excursie Asselt (MHVS)
juni	Wandeling beschermd dorpsgezicht Beesel
25 juni	Busexcursie naar België (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
juli/augustus	Vakantie
augustus	Open dag Swalmer kerken
augustus/september	Fietstocht Krickenbeckersee
september	Excursie oude kerkhof Roermond
11 september	Open Monumentendag: 'Herbestemming van monumenten' (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
september	Weekend excursie Natuurwerkgroep (MHVS)
2 oktober	Fietsexcursie door het voormalige Britse Munitiedepot verzorgd door de werkgroep Gidsen Munitiedepot (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
9 oktober	Herfstwandeling i.s.m. IVN afdeling de Steilrand (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
oktober	Wandeling Nacht van de Nacht
25 oktober	Lezing over het leven van de boerin rond 1900 (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
november	Natuurdoedag (MHVS)
6 november	Genealogische contactdag (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
november	Lezing Zjwamer spreekwoorden en gezegdes (MHVS)
22 november	Lezing over gebruiken rond Sinterklaas (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
november	Presentatie boek Zjwamer sjpraekwäörd en gezèkdes (MHVS)
26 december	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder..... het programma kan nog worden aangepast. Verder staan er (onder voorbehoud) enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug.

RECTIFICATIE

In nummer 2010-3 is per abuis de naam van de schrijver van het artikel 'Dierbaar Oord 2' op blz. 16 niet vermeld. Waarschijnlijk hebben onze lezers toch wel begrepen dat het afkomstig is van dhr. Piet van Buggenum.

KERSTWANDELING DOOR BRACHTERWALD EN MEERLEBROEK

Op Tweede Kerstdag, 26 december 2010, gaat de Kerstwandeling door het Brachterwald en het Meerlebroek. De kerstwandeling is altijd de meest verrassende verenigingsactiviteit, want het weer is grotendeels bepalend voor de sfeer en onvoorspelbaar. Late najaarszon, striemende regen, snijende oostenwind en sfeervolle sneeuwbuien kunnen we treffen tijdens de wandeling. Laat dat voor u een uitdaging zijn en doe mee.

We starten om 14.00 uur vanaf de parkeerplaats bij Café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen (tegenover het zwembad). De wandeling zal duren tot uiterlijk 16.30 uur. Halverwege de wandeling krijgen de deelnemers Glühwein aangeboden, om de inwendige temperatuur en de gezelligheid te

vergroten. Iedereen kan deelnemen; aanmelden is niet nodig; deelname is gratis. De kerstwandeling wordt georganiseerd door de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen en de Heemkundevereniging Maas en Swalmdal.

De wandeling is vooral bedoeld om lekker actief te genieten van de winterse natuur met een gezellige groep mensen. Daarnaast zal er ook informatie worden gedeeld over het bos, bosgeschiedenis en bosbeheer van het Brachterwald. In het Meerlebroek zal aandacht gegeven worden aan de cultuurhistorie en de huidige natuurwaarden in de nieuwe vennen.

Voor informatie kunt u terecht bij Gerard Jonkman, 0475503535 of g.jonkman@hetnet.nl.

WANDELINGEN SWALMDALGIDSEN 2010-2011

(deze wandelingen worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

Zondag 23 januari

Wild-life experience in het Swalmdal, duur 2,5 uur, vertrek om 16.00 uur bij café De Bos, Bosstraat 115 Swalmen

Vrijdag 18 februari

Vollemaanwandeling in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 20.00 uur bij café Aan de Grens, Bosstraat 126A Swalmen

Zondag 3 april

Voorjaar in het Beesels Broek, duur 2 uur, vertrek om 10.00 uur hoek Eikenbroeklaan-Schoolbroek te Beesel

SCHENKINGEN AAN DE MHVS

- Archiefmateriaal Swalmer politiek
- Archiefmateriaal Volleybalclub Swalmen
- Grote collectie bidprentjes - schenking van Ger Beurskens en André Schnitzler
- Krantenartikel uit 1959 met publicatie over Beeckerhof - schenking fam. W. Koolen
- Industrieel erfgoed in Limburg - Maaslandse Monografieën - schenking fam. Heuvelmans-Litjens, Maastricht
- 4 gebedsboekjes, 1 crucifix, 1 herdenkingsprent 1e H. Communie - Mevr. M. de Groot-Vallen.

NIEUWE WERKGROEP

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal is een vereniging die voortdurend volop in beweging is en waarbinnen veel mensen een hobby kunnen uitoefenen.

Ieder op zijn eigen wijze, de een werkt of studeert graag individueel, de ander liever in groepsverband, de een duikt in de boeken, de ander werkt met de handen zoals bij de werkgroep archeologie of kruisen en kapellen.

Als u op de site van de vereniging kijkt (www.maas-enswalmdal.nl) dan kunt u zich er een beeld van vormen. Op de laatste ledenvergadering in maart waren er maar liefst 54 leden aanwezig. En dit is geen uitschieter want de laatste jaren ligt de opkomst steeds rond dit aantal. Als bestuur zijn we hiermee zeer in onze nopjes, want een dergelijke opkomst geeft aan dat de betrokkenheid van de leden groot is.

Tekenend voor de vitaliteit van de vereniging is de laatste jaren onder meer de uitbouw van het

aantal werkgroepen. We denken in dit verband aan de 'Werkgroep gidsen in het voormalig Brits munitiedepot' en de 'Werkgroep kruisen en kapellen in Belfeld'. Twee goed functionerende werkgroepen met een grote mate van zelfstandigheid die inmiddels niet meer uit ons verenigingsleven zijn weg te denken.

En weer kunnen we u berichten dat er een nieuwe werkgroep is gevormd: de 'Werkgroep Limburgse Klokken en Uurwerken'. Deze groep is actief op een heel specifiek gebied en vormt daarmee een nieuwe kleurrijke bijdrage aan het bonte palet van de heemkunde binnen onze vereniging. Verderop in dit blad is een informatief stuk opgenomen om u op de hoogte te brengen van de activiteiten van de nieuwe werkgroep, en tevens een stuk achtergrondinformatie over Limburgse klokken en uurwerken.

Het bestuur

OPEN MONUMENTENDAG 2010

Wiel Luys

Op zondag 12 september 2010 werd de jaarlijkse Open Monumentendag in Beesel gehouden met als thema: "De smaak van de 19de eeuw". Hierbij was de in 1890 over de Maas aangevoerde en heropgebouwde windmolen De Grauwe Beer opengesteld en konden de bezoekers onder leiding van molenaar Joep Derckx een rondleiding door de molen krijgen. Tevens was er beneden in de molen een videopresentatie over de geschiedenis van de molen.

In Rijkel werd onder leiding van dorpsgidsen het bakhuisje bezocht dat op dat moment gerestaureerd werd. De rondleiding werd afgesloten met een lekker stukje vlaai in het Bakkes Häöfke. Tevens was er in de middag in de loods van Ton Reijnders een lezing door Kris Tolomei van de Tuin van hEden over "Wat at en teelde de 19de eeuwer in Limburg?".

Bijzonder was dat op vrijdag voorafgaand aan deze Open Monumentendag als experiment één groep van basisschool Het Spick uit Beesel en drie groepen van basisschool Bösdal uit Reuver

waren uitgenodigd. Zij kregen op de zogenaamde Open Monumenten Klassendag hetzelfde programmenu voorgeschoteld als de bezoekers op zondag. In de molen konden de kinderen aan de hand van vragen uit een monumentenkijker antwoorden gaan zoeken.

Vanuit de molen trokken de kinderen per fiets naar Rijkel, waar ze de restauratie van het bakhuis bezochten. Beeselse gidsen begeleidden deze tocht en gaven uitleg. Na afloop kregen de kinderen nog een stukje vers gebakken vlaai en een drankje bij het Bakkes Häöfke in Rijkel. Dat het bij de kinderen bijzonder in de smaak viel, konden we uit de enthousiaste reacties opmaken. Zowel de scholen als de begeleiders waren het er over eens dat dit een schot in de roos was.

We laten dan ook graag enkele leerlingen van basisschool Bösdal aan het woord.

Open monumentendag

Vrijdag de 10e gingen we met de fiets naar molen 'De Grauwe Baer'.

Dat was heel gezellig, we gingen naar de molen omdat het 'Open Monumentendag' was.

'De Grauwe Baer' ligt nu in Beesel, hij heeft al op verschillende plaatsen gestaan zoals: Zaandam, Uitgeest, en Beesel. De molen is er al vanaf 1592, toen werd hij gebruikt als houtzaagmolen.

Nu als korenmolen.

Hij heeft al eens voor de helft onder water gestaan, dat kwam door het hoge water van de Maas; daarom is hij al een paar keer verplaatst.

Hij gaat binnenkort weer ergens anders staan.

Molenaar Joep Derckx heeft ons een rondleiding gegeven samen met Inge Simons.

Ook kregen we de geschiedenis van de molen.

We gingen weer verder met de fiets naar een oud bakhuis. Inge Simons ging mee.

Daar vertelde ze nog van alles over het bakhuisje, dat straks misschien weer in gebruik wordt genomen door: 'Bakkes Häöfke'.

Daarna pakten we onze fiets en gingen naar 'Bakkes Häöfke'.

Toen we daar waren aangekomen kregen we vlaai met drinken erbij, de vlaai was ook nog eens zelfgemaakt.

We gingen weer met de fiets terug naar school.

Toen we langs de molen fietsten zagen we dat die draaide.

We hadden meel gekocht van Joep Derckx, daarmee gingen we brood bakken.

Het brood was na een paar dagen klaar.

Het smaakte heerlijk!

Door: Ilse & Maartje

ARBEIDSREGLEMENT UIT 1850

André M. Nijssen trof tussen zijn papieren dit arbeidsreglement uit 1850 aan. De CAO's zullen anno 2010 altijd beter kunnen worden geregeld. Daarover waken politiek en vakbond. Maar als we de arbeidsovereenkomsten vergelijken met die van 1850 dan is er toch enige vooruitgang geboekt.

In die tijd bestond er het volgende:

ARBEIDSREGLEMENT.

1. Godsvrucht, properheid en stiptheid zijn karaktertrekken, dewelke onontbeerlijk zijn voor een goede handel.
2. Op aanwijzing van de Gouverneur heeft onze firma de werkuren verminderd en het personeel dient vanaf heden slechts op weekdays ten burele te zijn tussen zeven uur des voormiddags en zes uren des namiddags.
3. De Zondag dient voor kerkgang, maar mocht iemand goed van node hebben, dan zullen de klerken op Zondag ten burele werken.
4. Dagelijkse gebeden zullen iedere morgen gezegd worden in het Grootte Kantoor. De klerken dienen aanwezig te zijn.
5. Kleding dient sober te zijn. De klerken zullen zich hoeden voor het dragen van kleding in opvallende kleuren en van kousen die niet goed gestopt zijn.
6. Overjassen en overschoenen mogen niet ten burele aangehouden worden. Halsdoeken en hoofdbekleding kunnen in geval van guur weer gedragen worden. Er is voor een kachel gezorgd ten gerieve van de klerken. Steenkool en hout moeten in een kast opgeborgen worden. Aanbevolen wordt, dat iedere kantoorclerk gedurende de tijd van het koud weer vier pond steenkool per dag meebrengt.
7. De klerken mogen het vertrek niet verlaten zonder toestemming. Het is toegestaan de natuurlijke drang te volgen, waarvoor de klerken de tuin achter de tweede poort kunnen gebruiken. Dit terrein dient in goede staat gehouden te worden.
8. Gedurende kantoortijd is spreken verboden.
9. Het hunkeren naar tabak, wijn of sterke drank is een menselijke zwakheid en derhalve verboden voor alle kantoorclerken.

10. Nu de kantooruren drastisch verminderd zijn en wel tot elf uur per dag, is het tot zich nemen van voedsel toegestaan tussen half twaalf en twaalf uur, maar het werk mag onder geen enkele voorwaarde onderbroken worden.

11. De klerken moeten zelf hun schrijfpennen meebrengen; een slijper is op aanvraag bij de boekhouder aanwezig en verkrijgbaar.

12. Een oudste klerk wordt benoemd, die verantwoordelijk is voor de properheid van het kantoor en alle jongste klerken zullen zich veertig minuten voor het gemeenschappelijk gebed bij hem melden voor het schoonmaken der vertrekken en zij zullen na kantoortijd blijven voor dergelijke werkzaamheden. Borstels, bezems, zeep en water worden door de firma beschikbaar gesteld.

13. De nieuwe, verhoogde weeklonen zijn voor jongens tot veertien jaar f. 0,52, jongste bediende f. 2,40, aankomende klerken f. 4,50, klerken f. 5,50, oudste klerken na vijftien jaar diensttijd f. 10,25. Er wordt verwacht dat iedereen hiermede een verhoogde hoeveelheid werk zal afleveren.

Voor wat betreft het ontslag is uit de behandeling van de wet van 1907 gebleken dat het van de werkgever afhing of er een opzegtermijn in acht werd genomen. De rechtspraak was verdeeld: de ene rechter vond dat een dienstbetrekking voor onbepaalde tijd zonder opzegtermijn kon worden beëindigd, terwijl de andere meende dat een zekere 'bekwamen' termijn in acht genomen moest worden.

UIT EN THUIS

De opgave in Biejeingezeumerd 2010-3 was een stuk moeilijker: er kwamen geen oplossingen binnen. Toch is de foto gemaakt op een plek waar veel mensen naar toe gaan of voorbij komen:

En dan de nieuwe opgave: Waar in ons werkgebied vind je het muurreliëf waar dit fragment een onderdeel van is?

Oplossingen naar redactie@mhvs.nl. De winnaar mag een artikel uit onze winkel uitzoeken.

UIT HET LEVEN VAN ONZE VOORoudERS

Harrie van Buggenum

Juffr. Willems heeft zich verhuurd aan Joachim Naus van St. Jan tot Pasen als dienstmaagd. Naus heeft haar voortijdig ontslagen, en nu eist zij wat zij nodig heeft om van te leven. Zij verzoekt het gerecht Naus te veroordelen tot betaling, of hem te verplichten haar weer in dienst te nemen.

3 dec. 1726

Aen den Eers(amen) Gerichte tot Swalmen ende Asselt.

Verthoont reverentelijck (met ontzag) Juffr. Willems hoe dat sij haer om St. Jan lestleden heeft verhuijrt heeft gehad bij Joachim Naus voor dienstmaeght tot paesschen naestcomende, ende voor huijre belooft eenen gulden, seven ellen hembden doek. Een paar schoen, ende een paer cousen twee brabantse schorteloecken, daerenboven twee ellen smaeldoeck, is het nu soo datten voors(chreven) Naus onderstaen heeft de suppl(ian)te den 21 9ber(21 nov) lestleden vuytgevraeght ende eweg doen gaen vuytten huijse sonder de suppl(iante) beloonen ende want sij het ten hoogsten noodigh heeft, om daarvan te leven ende want sulx niet en magh geschieden in

dese landen principaelijck op den winter redenen waeromme suppl(iante) genootsaecht wordt haer te keeren tot desen Eers(amen) Gerichte oijtmoe-delijck biddende teneijnde den voorn(oemde) Joachim Naus magh worden belast ende soo noodigh bij vonnis gecondemneert(veroordeeld) de voors(chreven) Naus met den bovengemelten omstandt aen de ged(aegde) op te leggen ende te betaelen ofte andersints dat denselven aenstonts gehouden sal wesen de selve wederom aen te nemen in haeren vorigen dienst op paesschen naestcomende eijndigende ende in val van verhuis voor de (?) haer te besorgen voor desen winter den cost.

Cum expensis dit doende

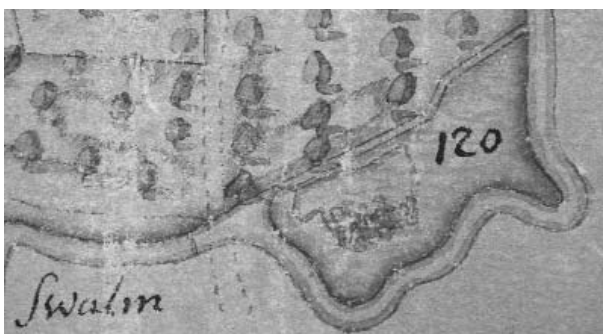
Ral Maestr. Inv. nr 55.

BEHOUD VAN RUÏNE DE OUBORG IN SWALMEN

Wiel Luys

Beide heemkundeverenigingen hebben, zoals u in het vorig nummer kon lezen, samen met de gravin De Guerrre - Wolff Metternich en het IKL (Instandhouding Kleine Landschapselementen) afgesproken om op vrijdag 15 oktober 2010 met maai- en snoeiwerkzaamheden rondom ruïne De Ouborgh (in de volksmond De Naborch) te starten. Deze datum werd gekozen vanwege het feit dat de dag erna de 'Week van de geschiedenis' begon met als thema "Land en water". Een week die vooral bedoeld is om geschiedenis op een leuke en ludieke manier onder de aandacht te brengen van het grote publiek, en tevens jongeren actief bij geschiedenis te betrekken. Dit project paste perfect binnen het thema. Bovendien is de vrijdagmiddag voor de herfstvakantie een ideale mogelijkheid om er een schoolklas bij te betrekken.

Het doel van de dag was om de donjon met omgeving wat meer zichtbaar te maken, zodat passanten meer kunnen genieten van dit bijzondere cultuurhistorisch waardevolle relict. Maar ook om de aantasting van het muurwerk door de begroeiing te stoppen. Daartoe zouden niet alleen de struiken/boompjes aan de binnen- en buitenkant van de donjon verwijderd worden, maar ook op het gedeelte van de verlande Swalmarm. Deze loopt aan de zuidkant om de ruïne en is een overblijfsel van een oude omgrachting, die op oude kaarten aangeduid wordt met "Klein Swalmken" (zie het gegraven beekje nr. 120 op de foto).

Hierdoor zou dan ook de loop van de vroegere omgrachting wat meer gevisualiseerd kunnen worden.

Op vrijdagdagmorgen 15 oktober had om 9.00 al een achttal vrijwilligers van beide heemkunde-

verenigingen zich bij het busje van het IKL verzameld. Intussen was het gaan regenen en werd de regenkleding, in zoverre dat nog niet gebeurd was, tevoorschijn gehaald. Maar gelukkig duurde de bui niet lang en kort hierna hield de regen op en begon het zonnetje langzaam door te breken. Na een stevige slok koffie en het uitzoeken van een paar passende werkhandschoenen togen we naar de ruïne. Hier kregen we van Wouter Jansen van het IKL tekst en uitleg over het maaien met de zeis. Veiligheid stond voorop! Het was immers niet de bedoeling dat men elkaar het gras letterlijk voor de voeten wegmaaide. Eerst werd de ruigte rondom de donjon gemaaid en daarna zou pas begonnen worden met het verwijderen van kleine houtopstanden die tegen de ommuring en de donjon groeiden. Deze bestonden grotendeels uit klimop waarvan de taaie wortels diep in de poreuze voegen waren door gedrongen. Verwijdering hiervan zou onherroepelijk leiden tot het loslaten en naar beneden komen van de oude bakstenen met alle gevaar van dien. Dit wilden we bewust voorkomen. Daarom werd de klimop beneden vlak boven de grond doorgezaagd en werden de takken op een kleine afstand van de ruïne op een grote hoop gegooid. Zo konden ze nog dienen als ideale vluchtplaats voor allerlei grotere en kleinere dieren.

Tegen het eind van de morgen werd ook nog de plek voor een paddenpoel vrijgemaakt van begroeiing. Immers 's middags zou groep 7-8 van basisschool St. Theresia uit Boukoul behulpzaam zijn bij het aanleggen van een paddenpoel. In eerste instantie was deze gepland in de verlande

Swalmarm om op deze manier de loop van de Swalm rondom de ruïne te visualiseren, maar dit terrein lag net wat te hoog t.o.v. het grondwater. Immers de bedoeling is dat er een groot deel van het jaar water in blijft staan. Daarom werd deze poel geprojecteerd op een lager liggend gedeelte vlak langs het weggetje, dat naar het bruggetje over de Swalm voert. Zelf ging ik om kwart voor één de Boukoulse groep ophalen. De kinderen hadden er wel zin in. Wat wil je nog meer: je hoeft niet te leren op school en je mag ook nog spitten in de modder en dat onder een lekker zonnetje. Bij de ruïne kregen de kinderen van mij een korte uitleg over de geschiedenis van de kasteelruïne en het doel van de werkzaamheden. Daarna werd de groep in tweeën gesplitst. De jongens gingen graven aan de paddenpoel en de meisjes gingen takken van de bomen zagen. Na een tijdje zou er gewisseld worden. De opdracht was niet gemakkelijk, maar vol enthousiasme

gingen de jongens en de meiden aan het werk. Het was heerlijk om te zien. Dat er af en toe een in de modder viel deerde niet.

Na afloop kregen ze een pakje fris en een appel en togen ze vermoeid, maar voldaan met de fiets terug naar school. De andere 'werklu' zetten er ook een punt achter en samen mogen we tevreden terugkijken op een inspannende, maar geslaagde dag. Een dag ook die in de toekomst zeker nog eens herhaald zal worden.

De volgende fase zal een stuk moeilijker zijn. Samen met de Monumentenwacht Limburg, de gravin en haar zoon Thibault moet bekeken worden wat noodzakelijk en financieel mogelijk is om de ruïne ook op langere termijn te behouden. Inmiddels is wel al het initiatief genomen om het informatiebord bij de ruïne te vervangen. Door vandalisme en verwerking is hier namelijk niet veel meer op te lezen. Als alles meezit zal dit over enkele maanden klaar zijn.

FRAGMENT ONBEKEND

Het Limburgs Museum en L1 TV verzorgen de wekelijkse rubriek 'Fragment Onbekend', in het tv-magazine 'Goeiemiddag Limburg'. In elke aflevering wordt een kort fragment uitgezonden afkomstig uit hun filmcollectie, waarmee zij de kijker oproepen om ontbrekende informatie aan te reiken.

Naar hun mening is ook bij onze vereniging informatie aanwezig die dergelijk beeldmateriaal kan verduidelijken, en zij verzoeken ons dan ook om onze leden attent te maken op de rubriek 'Fragment onbekend'. Dit is elke donderdag te zien in 'Goeiemiddag Limburg', om 17.00, 18.00, 19.00 en 20.00 uur. Na afloop van de uitzending is het fragment ook te bekijken op de website van L1 (www.l1.nl) en het museum (www.limburgsmuseum.nl). Via deze kanalen kan de kijker alle mogelijke informatie aanreiken, die zij na verificatie toevoegen aan de collectieregistratie. De filmfragmenten blijven permanent op de museumsite beschikbaar.

VAN HOT NAO HAAR DOOR 'T ZJWAAMS WAORDEBOOK (19)

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, kortom over van alles wat volgens Waordebookredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen. Natuurlijk in 't Zjwaams.

Harie van Buggenum

Emes dae zich nag get vanne oorlog kan herinne-re, dae wèt nag waal det de mik al sjlechter waerde. Boere, die zelf weit haje en eigegejtote bót-ter, leetde dökker eine zak weit male en bakde den zelf mik van det mael. Det waerde neet gezeef en dao zoot dus ein flinke paorsie klieje in. De deig waerde gemink mit mèlk en gooj bótter. Det goof vääö lekkerder mik es die vanne bekker. Zo kreegs se de benaming "**bekkersmik**" en dao naeve es taengegejtelde, "**eigeweitemik**", allebei wääörd die neet in 't waordebook sjtaon. Die zólle noe ouch waal neet meer gebroek waere. Biej eigeweitemik maak 't nag ei versjilj of se det aanein sjriefs of eige los vanne res. Aanein wilt zègke det de mik gebakke is van weit dae van dich zelf is en los beteikent det allein de mik van dich zelf is enne weit van emes anges.

Eine **bellefleur** is ein aad soort appel mit ei sjoon rood wengske. 't Is dus neet ónlogisch det van ei maedje mit sjoon rooj wange gezag waert: "Det haet ei gezichske wie ei bellefleurke."

Van **friedes** en **sónjes** is ei woord aafgelèdj waat den biejoechelik gebroek waert. Inne tied wie op vriedig nootj vleis oppe taofel kwoom waas 't aete sjaoler es op die anger daag, en zo kós se den kalle van friedese kos. Nao bepaolde gelaegehede kós se allein haer gaon mitte sónjese kleijer aan en op sónjese sjoon.

't Zal waal gemaakzuch zin det avetoe èns ein lètter euvergesjlage waert op plaatse wo die waal toes heurt. Zo is 't regel óm bieje de vervoegging van "hove", te zègke "doe **hoofs** det neet" mer dök heurs se ouch "doe hoos det neet." 't Zal dudelik zin det dit nieks mit hooste te make haet. Biej kriege duit zich zón zelfde situwasie veur, n.l. doe kriegs of doe kries.

Jatte is sjtaele, zo sjteit ónger de J. Jatte is aevel ouch 't meer-voud van jat en daor-óm kóns se dien jatte gebroeke óm te jatte.

Dees jat is aan 't jatte.

De konsjtruksie van ein zin kan belangriek zin veur häör beteikenis. Emes dae zich ein werm tas **kóffie** vreug, zal waal nootj persies kriege waat d'r vreug. Det kump ómdet dök neet good geloesterd waert waat emes zaet. Men heurt waat men verwach det gezag zal waere. Dao mót innige oetlik bieje. De meiste wete nag oet häöre sjooltied det tas en kóffie allebei zelfsjtenjige naamwääörd zin en werm biejoechelik is. Volges de regel sjteit det altied ónmiddelk veur 't zelf-sjtenjig naamwoord wo-op 't sjleit. Es emes nag ein klats kóffie van gister haet sjtaon en dae zól die in ein wermgemaakde tas sjódde den haaj d'r ein werm tas kóffie, allein waert det nootj bedoeld. Biej ein half tas kóffie waert 't nag lestiger; wo haols se ein half tas vanaaf en den mót det ouch nag de ungelste hêlf zin.

Es verkleinwoord van noot, waert **neutje** gezag. Noe duit zich 't merkwaardige geval veur det ei neutje neet persee ein klein noot is. Taenge eine borrel waert ouch waal ei neutje gezag, en inne tied wie de kaolehaard nag algemeen woor, sjtaokdes se dao meis neutjes II in, en det wore gèn borrels.

't Ein neutje is neet 't anger!

Kaal

Waat zin die buim
inèns toch kaal;
't is good te zeen:
't geit häör sjmaal.

Ze sjtaon zo duuster
en zo sjtief
allein get tek nag
aan 't lief.

Ze lieke waal dood
verreure gèn vin
höbbe nieks gènne mood
gèn laeve meer d'rin.

Zote ze de veurige daag
rejaal nag in 't blaad;
noe vreugs se dich aaf:
wo löp hiej dae paad?

Mer geluif 't gerös:
ze haje noe rös;
eersdaag zin die buim
toch geweun
weer gans greon!

Riky, november 2010

CULTUURHISTORISCHE LANDSCHAPSELEMENTEN IN BELFELD (4)

De grens gemarkeerd

Twan Ernst

Het is alweer enige tijd geleden dat er nog een aflevering over historische landschapselementen verscheen (2009-2). Het is echter niet zo dat deze relictten geen aandacht meer krijgen. Op het moment dat u dit leest zal het rapport met een inventarisatie over cultuurhistorische objecten in Belfeld al verschenen zijn. Die rapportage is samengesteld in opdracht van de gemeente Venlo om als onderlegger te dienen voor de verdere beleidsmatige invulling van elementen die bescherming verdienen in het stadsdeel Belfeld. Een van de aspecten die daarin aandacht krijgen, zijn de voormalige (rijks)grenzen op Belfelds grondgebied. Pas een aantal jaren geleden kwam het inzicht dat grote delen van de oude grens tussen Gelre en Gulick nog in het landschap zichtbaar zijn, of beter gezegd: zichtbaar zijn geworden.

Die laatste constatering is opvallend, omdat de grens tussen de hertogdommen Gulick en Gelre eeuwenlang in het Meelderbroek en op het hoogterras lag. Dat waren gemeenschappelijke gronden waar, met uitzondering van enkele grenspalen, die grens niet fysiek was aangegeven. Oude kaarten tonen geen greppels, wallen, wegen of dergelijke die deze grenzen markeerden.

Het kan niet anders of het merendeel van deze grenzen bestond uit 'zichtlijnen' tussen grensstenen. Waarom zijn ze na de grenswijziging van 1817 dan alsnog te herkennen?

Waarschijnlijk speelde behalve de markering als rijksgrens tussen Nederland en Pruisen, nog een ander aspect een rol. Het betrof de gebruiksrechten op de gemeenschappelijke gronden. Ook na de grenswijziging van 1817 zien we dat Kaldenkerken en Bracht nog aanspraak meenden te maken op het gebruik van gronden in wat inmiddels Nederlands grondgebied was geworden. Bij de verkoop van de gronden door de gemeente

Belfeld op het hoogterras en onder langs de Steilrand in het Meelderbroek vond men het blijkbaar toch noodzakelijk deze oude (gebruiks)grenzen als perceelsgrenzen of wegen in het kadaster vast te leggen. Gevoelsmatig moet deze voormalige grens dus langer in stand zijn gebleven want vele percelen rond deze grens kwamen na verkoop door de gemeente Belfeld in Duitse handen. Pas rond 1900 zijn de meeste van deze Duitse bezittingen in Nederlandse handen overgegaan.

Zo ligt er heden ten dage in het bos op het hoogterras een weg tussen grenspaal 439 en de Maalbekerweg die exact de oude grens tussen beide hertogdommen aangeeft. Een rechte weg die ergens tussen 1820 en 1840 moet zijn aangelegd.

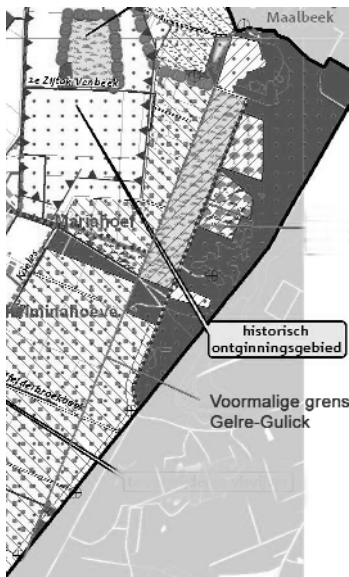

De huidige rijksgrens tussen Nederland en Duitsland ter hoogte van grenspaal 439. Linksaf gaat het verder langs de grens richting café Maalbeekhöhe (Tuuënke Janssen). De weg rechtdoor vormt de oude grens tussen Gelre en Gulick.

De grens Gulick (links) - Gelre in zuidelijke richting vanuit de Poolweg bij de kruising met de Onderste Schorfweg bij Maalbeek in de vorm van een doodlopende landweg.

Nog frappanter is de kaarsrechte grens tussen Gulick en Gelre ten zuiden van Maalbeek in het Meelderbroek tot aan de huidige rijksgrens net ten noorden van grenssteen 931. Opvallend, want hier moet ten tijde van het functioneren van deze grens uitsluitend sprake zijn geweest van een zichtlijn tussen de kamp van Maalbeek en de Grijze Steen en niet van een landschappelijk kenmerk. Een inspectie in het (onontgonnen) bosgebied op Duits grondgebied ter plaatse van de oude grens zuidelijk van grenspaal 931 leverde ook geen aanwijzing voor een grensmarkering op.

Detail uit plankaart van het project van Brookkank tot Aalsbeek met daarop de grens tussen Maalbeek en grenssteen 931.

De in totaal bijna 1,5 kilometer lange grens is dankzij opname in de oorspronkelijke secties C1 en C2 van Belfeld als perceelsgrens door het verschillend landgebruik in het landschap 'gemarkeerd' als perceelsgrens, weg of sloot. Als gevolg van de ruilverkaveling in 1970, waarbij percelen werden samengevoegd, is alleen het deel rondom de 1e Zijweg Koesweg verdwenen. Dergelijke oude grenzen maken ook duidelijk waarom bv. een langwerpige driehoekig stukje bosgebied in Nederland tegen het Duitse bosgebied is 'aangeplakt'. Omdat deze oude grens als aandachtspunt is opgenomen in de plankaart voor het projectgebied 'Brook tot Aalsbeek' is het voortbestaan van deze grens in elk geval meer gewaarborgd.

Letterlijk en figuurlijk van de kaart geveegd is namelijk de grens in het gebied rondom hoeve Maalbeek. Er wordt wel eens gedacht dat de grens werd gevormd door de boogvormige Bosheideweg/Molenbeekweg rondom Maalbeek. Het gaat

daarbij echter om een oude scheiding tussen landbouwgrond en gemeenschappelijk broekgebied, een scheiding die inderdaad nog duidelijk zichtbaar in het landschap aanwezig is. Echter, de aldaar aanwezige territoriale grens tussen Gulick en Gelre lag iets oostelijker en is in tegenstelling met die gebruiksgrens volledig verdwenen, althans aan de oppervlakte. Bij de aanleg van een watertransportleiding in 2008 werd in dit deel van het tracé archeologische begeleiding toegepast. In het opengelegde vlak vertoonden zich boogvormige greppels die vrijwel precies overeenkwamen met de grens zoals die bijvoorbeeld op de kaart van Maalbeek uit 1792 is aangegeven. Met andere woorden, hier was de grens in de vorm van een greppel aanwezig.

Grondsporen van greppels in het tracé van de watertransportleiding markeren in 2008 de scheiding tussen de hertogdommen Gelre en Gulick op de kamp van Maalbeek.

Anno nu hebben we dus met een merkwaardige paradox te maken. Op plaatsen waar de oude grens van vóór 1817 niet zichtbaar was, kunnen we deze nu wel in het landschap 'ervaren' en op de plek waar deze grens ooit wel was aangegeven, is ze niet meer zichtbaar.

DE NETUUR DUNBIEJ DE DEUR

Els Janssen - van Avesaath

Ruum teen jaor geleje kwoom bieje ós ein sjtök landj braok te ligke. Veur haje de greuntehaof opgedoek en de kersdenne, die d'r nag sjtóng, wore opgeruump. Waat noe gedaon? Ein groot graasveldj zoge veur neet zitte op dae sjaole zandjgróndj dae veur höbbe. En al daag sjproeje mit heit waer al gaar neet. Esóf d'r duvel d'rmit sjpeelde: diezelfde waek sjtóng d'r ein sjtök in ein van de waekblaedjes van de sjtichting I.K.L. - Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg. In 't kader van ein door häör bedach plan inzake èrbplantjing, kós men in aanmerking kómme veur subsidie óm buim en sjtruuk te paote rónjdóm, meis boerderieje. Veur höbbe gein boerderiej, toch trochte veur de sjtoute sjoon aan en vroege of veur daoveur in aanmerking kwome. Eine eige bós det leek ós waal get. D'r kwoom eine mitwèrker van 't I.K.L. kieke, en toet ós vreugde kwome v'r veur die èrbplantjing toch in aanmerking. D'r waerde waal ein paar veurwaardes aan verbónje zo wie:

De bós mós minstes teen jaor blieve sjtaon.

Veur móste de gróndj zelf paotklaor make en de buim en sjtruuk ouch zelf paote.

D'r mós eine toen ómhaer kómme, zedet knien neet aan de jóng buim kóste knauwele.

D'r mochte allein mer loofbuim gepaot waere en de buim en sjtruuk móste bieje eine erkènde boumkweker gekoch waere, zedet veur verzekerd wore van gezóndj paotgreij.

Van het I.K.L. kreges veur ein plantjplan wo-in 't aantal en de saorte buim en sjtruuk sjtóng, en wie veur ze móste paote. Waat kwoom d'r zoal in te sjtaon: de inlandse eik, de zjwarte aels, de feresjtroek, de meijdaore, de sjleen ofwaal sjlei-proem, de wilj roos, de eenbes, de birk en de beuk. Veur zin mit die veurwaarde akkaord gegange en noe nao teen jaor sjteit d'r eine sjone bós van óngeveer ein aar.

Mer eer se teen jaor wiejer bós, gebeurt d'r waal zo 't ein en anger in dae bós. De zjwarte aels is 'ne vlaegel, dae haet de geweunde anger buim aan de kantj te duje, dus dao móste d'r al sjnel van oetgedaon waere. De birk duit 't good, mer de inlandse eik haet 't zjwaor. De flere greuje wie nieks, mer zin sjnel versjlete. De meijdaore waert aangetas door paerevuur, dus dae mót droet en

opgesjtaok waere. De beuke, eenbes en sjlei-proem doon 't good. Achterin sjteit nog eine braomele-sjtroek dae ootj euvergeweij is van de vreugere Covelt oet, wo ein ganse braomeltehèk sjtóng destieds. Dae mót ouch droet, ein hels karwei. Vief jaor lank sjtaeke veur nag sjteit oet die al mer weer opkómme, es ze de braomel de gank leuts gaon euverwoekert dae in de kórtste kere de ganse bós en det is neet de bedoelling.

Waat gruijt d'r oppe baom? In 't begin vööl ónkroed, hoog opsjetend graas en netele. Veur helpe de netuur ein hendje. Hiej en dao paote veur get sjneeklökskes, lelietjes van dale en de oetgebleujde tulpe- en paosblomebul goje veur zo de bós in, in de haop det ze verwiljere. En det gebeurt: in 't veurjaor sjtaon d'r doezendje sjneeklökskes en lelietjes. Veur paote 'ne bós-sieklzaam, 't eerste jaor is d'r raos en noe is d'r gans wit, ómdet d'r minder leech krieg.

In de loup van die teen jaor is d'r ouch vööl zaod euvergeweij oet de blomahaof, zo wie de klökskesbloom, de akelei, de wilj aerbees, wintjergreun, maagdepalm. Zelfs de akantus haet ein plekske gevónje, de veugel zólle die zaode waal oetgepoep höbbe. 't Graas en de netele verdwienne langzaam en 't is sjoon óm te zeen waat zo veur en nao ein vas plaetske veroverd haet.

Bós beteikent ouch beester! Allereers de veugel zo wie: guutse, veldjkretzers, maerels, kräön, meesjes, roodborsjes, boumkroepers. Mer ouch de buizerd, d'n uul en 't torevelkske zin te gas, en de greune, bóntje en kleine bóntje spech vlege döks al nimmer weg es veur in de haof zitte.

De verkesdas haet ózze bós ouch óntdèk, es doorloup nao de burchte oppe Holsjtraot en richting de Bakhei in Beezel. Veurdet de A-73 aangelag waerde is 't laefgebied van de verkesdas in kaart gebrach. Mit kleurekorrels ónger 't voor van de das, waat de óngerzoekers truuk vónje in de poep van de beester, kós men 't laefgebied van de das vasligke. Die kleurekorrels vónje veur ouch in de poeppötjes die de das maakde bieje ós in de bós, want dae duit zich neet de meutje óm die kuulkes netjes toe te maken. Wie de A-73 aangelag waerde waas 't gedaon mit de das, hae kwoom neet meer in ózze bós. Noe vinje veur weer aaf en toe sjpääör. Ouch Reintje de vos bezóch ózze bós, óm ónger de toen door de kippe van de buurman op te vraete. En geregeld vinje veur reste van waat èns 'ne knien of vogel is gewaes. De sjteinmarter haet zien plekske gevónje, mer is ouch 'ne vlaegel, nieks lever es eijer jatte oet veugelnèskes. En dus helpe veur die veugelkes ein hendje door nèskeskes op te hange.

Veurige wintjer, wie d'r zoväöl sjee loog, zin twee reje euver de houtwal gesjprónge en höbbe zich tegood gedaon aan ós graasveldj.

D'r mótt geregeld 'ns 'ne boum ómgezaeg waere ómdet d'r kepot is. Anger buim en sjtruuk waere in 't veurjaor gesjnuijd en biejewirk. De diekke sjtemkes en tek gebroeke v'r, óm 'ne houtwal van te make achteraan in de bós. 't Kleingreij versjnipper veur en det waert weer in de bós gebroek óm de paad aan te gaeve. En dit jaor höbbe ós kleinkindjes Meike en Liesje de eerste sjtepkkes in de bós van opa en oma kónne zitte, en baoveop de houtwal gesjtange en nao de sjäöpkes gekeke achter in de weij. De houtwal wo in ouch 't sjtikkelverke zien toes haet gevónje. Op dit moment sjteit de sieklaam wit te bleuje en

d'r sjteit 'ne sjone grote heksekrink. Neet lang meer, want den waert d'r bedek door de vallende blajer.

Sjpiet höbbe veur nootj gehad, det veur dae bós aangelag höbbe, 't gans jaor door is van alles te óntdèkke in ózze netuur dun bieje hoes!

De doelsjtélling van de sjtichting I.K.L. is bereik, eine bós wo buim, veugel, beester en de miens samekómme, ouch al is 't op kleine sjaol.

KRONIEK VAN SWALMEN, juli, augustus en september 2010

Els Janssen-van Avesaath
Riky Simons-Julicher

Juli

2. Aan het begin van deze hete julidag springt plotseling op vier plekken in Wieler en een in Reuver de waterleiding kapot. Overlast voor de bewoners, maar WML weet de breuken dezelfde dag nog te dichten.

3. Papierfabriek Van Houtum aan de Boutestraat bestaat 75 jaar. Vandaag is er open dag en worden ruim duizend bezoekers ontvangen met koffie en vlaai, rondgeleid door het bedrijf en met een moderne, milieuvriendelijke bus of nostalgische paardentram vervoerd naar de verwerkingsfabriek aan de Reubenberg. Van Houtum sponsort het nieuwe, bijzondere schoolplein van basisschool De Octopus.

10-13. Kermis in Boukoul. Met ingang van dit jaar zal deze plaatsvinden op de Boven Boukoul met nieuwe attracties en een uitgebreid programma in café Soranus, de Harmoniezaal en café de Hoeskamer.

11. Op de weide aan de Swalm bij Landgoed Groenewoud wordt een sfeervolle 'bosmis' gehouden, opgedragen door pastoor M. Reneerkens en

met zang van het dameskoor van kerkkoor St. Caecilia.

16-18. In het Beierse Marktredwitz vieren ruim honderdvijftig bezoekers uit Swalmen en Roermond, waaronder Swalmens Liedertafel, Trommel- en Fluitkorps Heide, namens de gemeente burgemeester Van Beers en raadslid Marij Pilz met hun echtgenoten, het eerste lustrum van het partnerschap met deze stad sinds de herindeling.

Augustus

15. De 28e editie van Sjwaampop gaat de geschiedenis in als totaal verregend. De Nederweertse band Soundbite mag als winnaar van Sjwaampop Podium het festival openen.

17. Wethouder Jos van Rey verricht de openingshandeling voor een nieuwe winkel in Swalmen: Poedelz, de zaak voor trendy kinder- en dameschoenen van Caren Puper en Peggy Geraedts aan het St. Jansplein.

De nieuwe boomhut aan ós Zjwumbad

23-27. Stichting Kindervakantiewerk Swalmen bezorgt met behulp van 120 leiders en leidsters de 386 deelnemende Swalmer kinderen weer een geweldige week rond het thema Uitvindingen.

29. Een niet meer weg te denken evenement op de laatste zondag van augustus in Swalmen is de sjómmelmert van harmonie St. Caecilia. Dit jaar voor de 36e keer.

September

13. Aan het zwembad wordt een fraaie nieuwe boomhut opgeleverd; de eerste van een reeks speeltoestellen met als doel het zwembadcomplex nog aantrekkelijker te maken voor de bezoekers.

24. Vandaag is de laatste dag dat café 'Sjtiene Nelke', gelegen 'oppe Heij' in Swalmen, geopend

is. In 1956 startte Nelke Stienen met haar echtgenoot Thies Driessen dit legendarisch café, waarin ze tot op hoge leeftijd werkzaam bleef. Vanaf 1978 werd het gerund door Lei en Gerda Driessen en sinds 1997 door Gerda met haar kinderen. De stamgasten maken er een passend afscheid van.

ORLOGSDAGBOEK CHRISTINA MARIA OP HET ROODT (4)

Ten tijde van de W.O.II woonde Christina op het Roodt in Beesel, Bakheide 11, en toen zij haar dagboek begon te schrijven was ze 22 jaar oud. Ze schreef graag en heeft haar herinneringen geschreven in een schriftje van slecht papier met een potlood, daar er geen inkt meer voorhanden was. Door inkwartiering woonde het gezin in de schuur én de stal van de koe. Daarbij zorgden ze ook nog voor een vijftal onderduikers. De oorlog heeft ze ervaren als een avontuur, er waren geen noemenswaardige moeilijkheden en met de bij hun aanwezige eerlijke Duitse soldaten hadden ze een goed contact. Deze zorgden ervoor dat allen voldoende te eten hadden en alles goed verlopen is voor het hele gezin. 11 Februari 1945 zijn ze geëvacueerd naar de stad Groningen en begin mei 1945 teruggekeerd in Beesel, waar zij een geheel kapot huis aantreffen. Eén broer is helaas overleden door een noodlottig ongeval met een geweer.

Deze keer deel vier.

13 december

Deze nacht is weer hels geweest. 's Morgens komt het gewone werk weer aan de beurt. Wat naaien voor een soldaat. Opeens komt weer bezoek. Marie Janssen komt opdagen. Ze is zo bang voor schieten maar toch is ze gekomen. Ze moet bijenwas hebben voor kaarsen te maken en ik moet meegaan. Het schieten is vreeselijk maar toch gaan we op stap. Wat kleren voor mijn broer en wat vlees. We lopen recht over het veld maar o dat schieten. Marie is bang. Ik heb geen angst. De granaten gieren en fluiten rond. Plotseling slaan er een paar in, niet ver van ons af. Wij zoeken dekking achter de wegberm en toen weer verder. Even later valt Marie weer op de grond. Een granaat scheert over, maar gelukkig een blindganger. Aan Kasteelshout deugt het evenmin. Granaten vliegen rond. We lopen gewoon verder alsof er niets gebeurd. Je zou wel op de

grond blijven liggen. Eindelijk bij Janssen. Goed en wel binnen slaat een granaat in bij het kippenhok. Ik heb niet veel tijd. Gauw even naar Sef. Toen weer gauw naar huis. Vreeselijk schieten. Een keer moet ik weer in de modder duiken maar bereik toch heelhuids het huis. Verder niets bijzonders. Stichelbörchel brengt een broek en Heinz een paar sokken.

14 december

Gewoon als altijd. Joep komt en heeft weer een boel drukte. Opeens komt een soldaat roepen. Joep moet zich melden. Even later komt hij woedend terug. Hij mag niet zoveel drukte maken. Hij was te wild. Maar hij stoort er zich niet erg aan. Ook die overvaandrig kan hem niet hebben. Maar bijna komt de luitenant terug. Joep vertrekt met een kwaai bui. Hij is niet erg gemakkelijk als hij kwaad is.

15 december

Overal zijn de soldaten aan de ochtendoefening. Wij zijn al vroeg aan de spruiten. Opeens klinkt achter ons: "Goedemorgen". Verschrikt kijken wij op. Er staat een soldaat. Hij had ons aangeropen maar wij hoorden niks. Drie keer geroepen en toen maar komen kijken. Gelukkig geen kwaai, anders had hij wel geschoten. 's Middags weer de keuken poetsen en dan weer avond.

16 december

Alweer een nieuwe dag. Weer bieten halen. En ons gewone werk. De soldaten gaan oefenen. De overvaandrig is niet erg gemakkelijk. Een komt vragen om een stuk ijzer. Hij moet een alarmklok maken. De hele hoogheid is bij elkaar. De feldweibel van Cox, Heinz Windler, Herman Brands, onze Ober-feldweibel en nog een andere feldweibel zijn toeschouwer. Ze gaan het veld op met Panser-faust en Oven-rühr. Feldweibel Heinz en Hans uit Rijkel komen ook nog erbij. Heinz maakt gauw de alarmklok. Weldra knallen de eerste schoten van de Panser-faust. De oude schaapskooi van Felix wordt als doelpunt gebruikt. Ook het Oven-rühr wordt gebruikt. De soldaten liggen op stro op de grond. De Vindt is een en al opwindig, hij kan niet meedoen, hij moet op de telefoon letten. Louis heeft zelfs zijn kookpot in de steek gelaten en staat ook te kijken. De schoten knallen keer op keer. Grote stukken steen vliegen rond. Boven springen de ruiten van het gedreun. Opeens komt Joep aan. Hij doet gewoon als altijd. Maar daar komt ook het hoge gezelschap. Joep's Feldweibel begint op een driftige toon bevelen te geven. Hij moet direct terug naar Swalmen. Granaten en nog 2 Oven-rühr halen. Hij snauwt alsof hij nooit fatsoenlijk spreken geleerd heeft. Dat zijn we anders niet gewend, hij is altijd een en al goedheid. Maar hij is wel noodgedwongen tussen al die heren. Joep trekt er zich niks van aan. De kleine Bruiner laat de haver af. Joep kijkt alsof hij een potje gebroken heeft en laat zijn paard keren. Maar dan beginnen alle tegelijk te schreeuwen dat hij niet hoeft te gaan. Een tuurt met zijn verre kijker over het veld en keren terug naar de soldaten. Heins en Hanz trekken op huis aan. Ze ontmoeten Joep nu niet graag. Joep komt in de kelder zijn praatje maken en opeens komt een vrolijk lachend gezicht den hoek omkijken. Allen zijn we verrast. Het is weer die goeie Helmut. Maar

hij is woedend. Met zijn zieke been heeft hij het hele eind van Swalmen naar ons door het natte veld moeten lopen en tevens nog een kist munitie en twee Oven-rührs mee moeten sjouwen. Wij zijn allen op de schuur en de hele hoogheid trekt voorbij. Heinz Windlers ogen schieten vuur. Hij kan niet velen dat Joep en Helmut door ons allen verwend worden. Na een half uur vertrekken ook die weer naar huis en komt er weer rust. Herman Brandes komt nog wat buurten en Louis nog wat en al gauw wordt het weer avond. Alweer een dag om. Wanneer zal het de laatste zijn?

17 december

Weer een nieuwe dag begonnen. Deze nacht niet veel geknald. Daarom zal de dag nog wel meer brengen. We gaan ontbijten. Frina met een van de kinderen komt nog eens kijken. Ze hebben hun intrek genomen bij Puts. Maar ze zijn niet erg op hun gemak, ze moeten boven slapen en dat is gevaarlijk spul. Ze neemt karnemelk mee en brood, dat hebben wij toch genoeg. Vader gaat naar Niesen om olie. Heinz geeft hem een kaarsje mee. Niesen heeft geen olie. Wij gaan naar het veld om knollen te halen. De soldaten zijn groenten in zakken aan 't stoppen voor de keuken. De Jabo's zijn ook in de buurt. Plotseling hevige kraken. Verschrikt kijken we op. Wat is dat nou weer. Een eindje verder in de lucht zijn nog duidelijk de sporen van schrapnels te zien. Tegelijk komen weer nieuwe, nu dichterbij. Wij blijven kijken. Vader roept ons. Er komen granaten. Hoor ze fluiten. Vreselijk. Gelukkig ze gaan verder. We lopen naar huis. Enkele soldaten springen in een greppel. Weer nieuwe schrapnels, nog korterbij. Wij zijn bijna thuis. We kijken om en tegelijk ontploffen weer een paar projectielen in de lucht juist boven de plaats waar wij bezig waren. We vluchten de kelder in. Maar nu wordt het weer rustig. Wij gaan onze kruiwagen met knollen halen. De soldaten brengen nog wat afwisseling en weldra is het avond. Louis komt wat buurten en wij begeven ons te rusten.

18 december

Al vroeg op, ik moet naar de jongens. Het is rustig. Je hoort niks. De tassen zijn klaar. Maar vlug doorstappen. Eerst bij Jansen. Ik kan er niet in. Verdraaid en ze beginnen te schieten. Gelukkig daar komt wat. Vlug het grootste nieuws vertellen en de groeten van thuis over-

brengen, dan gauw naar huis. Dat duurt wat langer. Die zijn helemaal doof. Eindelijk, Sef komt open doen. Vlug verwisselt hij van kleren. Nu weer naar huis. Het schieten wordt erger. Ik heb geen angst meer. Het blijft in de buurt van de Panser-graaf. Toch vlug voortmaken. Gelukkig al bijna thuis. Maar de Tommy wordt steeds brutaler. Hij wil me bang maken. De granaten komen steeds korter bij. Maar ik win toch. Thuis zijn ze benieuwd hoe het is met de jongen. Ik heb reuze honger. Daarna aardappelen en groenten klaarmaken. Dan komt Louis met room, hij moet boter hebben als de luitenant terug komt. Ik moet eerst slaan, dan Mia, dan Moeder. De armen worden stijf. Wat duurt het lang. Hoe kan dat toch. Weer doorslaan. Hij wordt dik doch nu wordt het weer dun. We verdelen de zaak. Mia wat en ik de rest. Wie zal winnen. Twaalf uur, nog geen boter. Blijven kloppen. Etenstijd. Om de beurt eten en kloppen. Die room is betoverd. Daar is iets mee. Twee uur, nog geen boter. Louis komt kloppen en 't helpt niks. Hij gaat weer lopen. Hij neemt een portie mee. Ongeveer drie uur. Triomfantelijk komt hij in de kelder. Het wordt boter. Nu neemt hij de andere portie mee. Ik klop verder. O hemel, het wordt weer dun. Louis komt terug. Hij heeft boter maar die is erg vreemd. Met wassen valt alles uit elkaar. Hij weet geen raad. Over 2 dagen komt de luitenant en dan moet hij cake hebben. Moeder helpt hem. Hij krijgt boter en wij nemen die rommel. We plagen hem dat er cognac in is maar hij ontkent het stellig. Nu cake maken. Mijn armen zijn lam. Cake maken is hard werken en lang werk. De suiker wil niet smelten. Eindelijk in de vorm. Mijn rechterarm is doodop. Het wordt al donker. De oven is veel te heet. Deurtje open, eerst afkoelen. Zo, nou is het goed. Vlug erin, deurtje toe, nou maar wachten. Etenstijd. De cake is nog niet goed. Een half uur later. Het vertrek zit vol soldaten. Ook Martin Jacobs, bah dat mispunt. Hij wil me kwaad maken maar dat lukt niet. Louis wordt wel kwaad. Hij schudt hem door elkaar en zegt als hij mij nog een verkeerd woord durft zeggen vliegt hij eruit. Martin is nou stil en ernstig. Hij maakt het niemand lastig. Louis komt nog wat over de boter spotten en zo krijgen we de avond weer om. Willy Stichelbörchel komt nog als we op bed liggen, hij moet de Maas over en neemt afscheid. Als hij erbij zou blijven het is gevaarlijk spel in het vijandelijk front binnen dringen.

19 december

De nacht is rustig. Wat zal de dag brengen. We halen bieten in. Maar al gauw begint het schieten. O, wat akelig, steeds in onze richting. Zijn we verraden of zijn dat de stellingen. De ene granaat op de andere. Ze fluiten, gieren en kraken. We blijven zoveel mogelijk in de kelder. Het schieten blijft aanhouden. We worden weer brutaler. Mia en ik blijven kijken, ze gaan verder het veld op. Maar daar komen er drie weer korter bij, een tweehonderd meter van ons af. De lucht stinkt naar kruitdamp. Meter hoog wordt het slijk en aarde omhoog geworpen. De scherven gaan torenhoog de lucht en vliegen naar alle zijden. Akelig. Je wordt heel klein als je het ziet. Hoe kan een mens zowat uitgevonden hebben. We vluchten weer in de kelder. Ik moet de keuken poetsen voor de komst van de luitenant maar ik durf niet vanwege het schieten. Het wordt een beetje rustiger. Vader en ik zijn buiten. Maar daar komen die akelige dingen weer aan. Vlug naar binnen. Aan de deur van de schuur blijven we kijken. Ze gaan over het huis heen. Hoor daar komt er weer een. Nog een en weer. De ene slag volgt op de andere. Plotseling een doffe knal. De grond dreunt onder de voeten. Verschrikt kijken we naar boven. Pannenscherven en stof vallen ons in het gezicht. 't Glas rinkelt. We hollen naar de kelder. Het wordt weer rustig. Nieuwsgierig gaan we kijken wat buiten gebeurd is. Groot is de ontsteltenis. Alle ruiten kapot. Een groot gat in het dak. Hele stenen uit de muur geslagen. De deuren zitten vol granaatscherven. In de keuken zijn nog de muren kapot. Alles ligt vol glas en vuil. Nu is ons mooie huis bedorven. Maar och als dat het ergste nog maar is. De soldaten beloven het dak weer te maken. Willy Stichelbörchel komt ook nog kijken. Hij kijkt heel verwonderd, hoe is dat nou mogelijk. Maar ja, er is niks aan te doen, daarom is het oorlog.

20 december

Weer vroeg wakker, van slapen komt niet veel. We halen bieten en spruitkool. Daarna ons dagelijks werk: aardappels schillen. Frina komt weer om melk en brood. Eten hebben we genoeg. Ik moet de keuken poetsen. Er zijn maar een paar soldaten. De hoogheid uit de buurt laat zich niet veel meer zien. Opeens komt een kar over het veld aan. Het is Joep, wat is dat nou, waarom over het veld. Het raadsel is gauw opgelost. Hij

heeft teveel cognac gehad. Het wordt al donker. Hij moet gauw weg. Louis hangt zowat de hele dag in de kelder. De Vindt is in de zevende hemel. Hij heeft een nieuw uniform. Echt iets voor hem. Algauw is het tijd om naar bed te gaan.

21 december

Deze nacht is betrekkelijk rustig. Mia en ik gaan naar de jongens. Met schieten gaat het nogal goed. We hoeven niet te duiken in de modder. De luitenant is nog niet terug. Daar komen een heleboel soldaten over het veld af van Niesen.

VAN EEN SWALMENAAR DIE NAAR ROME TROK

J. Ickenroth

In de 14e en 15e eeuw kwam het vaker voor dat iemand die een wet had overtreden uit een stad als Roermond verbannen werd en een of meerdere bedevaarten moest afleggen. Zo werd Jan Spee in 1466 veroordeeld om 10 jaar lang 10 mijl buiten de stad te gaan wonen en in die tussentijd op bedevaart te gaan naar Rome, Trier (St. Matthias) en Einsiedeln (Zw.)(O.L.Vrouw), waarbij tevens bepaald werd dat hij per jaar maar één bedevaart mocht afleggen. Het was zijn straf voor het beleiden van de drossaard.

Naar Rome ging men om absolutie te krijgen van de paus. Deze bedevaart legde men vooral af als men als volwassene zijn ouders geslagen had (Deventer stadsrecht 1486) of een ander misdrijf binnen de familie gepleegd had.

Rond 1470-1475 woonde in Swalmen een jongeman, Johan van den Hart, zoon van Sille van den Hart. Hij was een eenvoudige boerenzoon die op "der Joncfrouwe hove van Rynelt" werkte. Hij had een zus en op een dag "speelde vorss. Jan mit zyner vorss. suster" en daarbij had hij blijkbaar een mes in zijn hand. Dat mes liet hij per ongeluk vallen en het drong in het lichaam van zijn zus. Het was de drossaard, Willem van Vlodrop, drossaard van Roermond en het Land van Montfort, niet duidelijk of dat de oorzaak van haar dood was of dat er nog een bijkomende oorzaak ("andere inconvenienten") was zoals de toen heersende pest.

Jan besloot daarop ter bedevaart naar Rome te gaan om daar de absolutie van de paus te verkrijgen.

Het is natuurlijk mogelijk dat hij contact opnam met iemand als Jan Spee, die deze reis al eerder

Heinz Windler, Willy Stichelbörchel, de Weinnachtsman en nog verschillende andere ook, van ons gaan er een paar weg. De Vindt en de ober-Vaandrig moeten mee. Voor oefening zeggen ze. Met Kerstmis zijn ze terug. Ja, we geloven alles. De overblijvende zijn gelukkig dat er geen overheid meer is. Herman Brandes is nu ook weg. Louis zit de verdere rest van de dag in de kelder. Ze hoeven geen avondeten en hij blijft tot bedtijd in de kelder. Och de tijd vliegt om en algauw is het tien uur.

gemaakt had. De tocht naar het zuiden was algemeen bekend. Voerlui en handelslui uit Roermond trokken geregeld naar Keulen en Frankfort. Voor de rest van de tocht kunnen we wel gegevens vinden in de reisbeschrijving van de pastoor van Maasniel, Joannes Georgius van Cranenburgh, die 200 jaar later als toerist naar Rome trok. Hij ging van Frankfort naar Augsburg om van daar via Innsbruck, Brixen en Trente in Noord-Italië te belanden. Of hij evenals de pastoor daarbij vaker van vervoer over het water gebruik maakte, valt te betwijfelen. De pastoor was goed voorzien van wisselbrieven.

Johan kreeg zijn absolutie van de paus en keerde behouden terug in Swalmen. De drossaard vond blijkbaar toch dat hij hem moest straffen en rond 1475 werd hij veroordeeld tot het betalen van 10 malder haver, waarbij de drossaard aantekende dat hij zo'n lage straf kreeg omdat hij zijn vader, die "out ende traech" was moest helpen op het land en de familie armoedig was. Ook was dat vanwege de "onnoselheyt van der saecke".

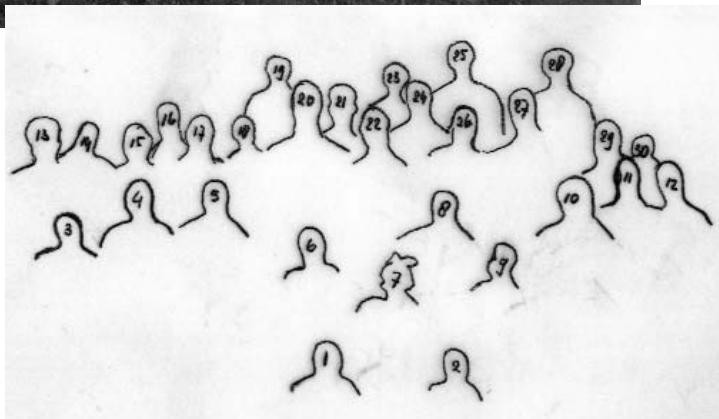
Herwaarden van J.: Opgelegde Bedevaarten. Assen 1978. Rijksarchief Gelderland te Arnhem. Hertogelijk Archief. Voorlopige inv. nr. 1769. (1982). Zie Loe Giesen: Kroniek van Beesel, Belfeld en Swalmen 1473. Gemeente archief Roermond. Oirvedeboek. Joannes van Cranenburgh: Den Roomschen Pelgrim ofte Pelgrimagie van den Eerwaardighen Heere H. Joannes Georgius Guilhelmi van Cranenburgh. Bibliotheek 59D 7-8

UIT DE OUDE DOOS

Deze keer een familiefoto uit Belfeld. Het is foto die gemaakt is tijdens het huwelijksfeest van Arnoldus Jacobs en Anne-Maria Bloemers op 11 april 1925 te Belfeld. Veel personen hierop zijn bekend maar van enkele ontbreken de namen. Misschien dat er Belfeldenaren zijn die de onbekende personen een naam kunnen geven. Graag uw reactie.

1 Onbekend	11 Paul Derks (Pau van Theike)	21 Onbekend
2 Agnes Derks (Nes van Theike)	12 Onbekend	22 Anna-Maria-Josephia Bloemers
3 Joannes Derks (Jan van Theike)	13 Aldegonda (Gon) Jacobs	23 Onbekend
4 Gerardus Derks (Sjra van Theike)	14 Gerard Janssen (echtgenoot van Aldegonda Jacobs)	24 Onbekend
5 Onbekend	15 Lodewijk Lemmen (echtgenoot van Maria Jacobs)	25 Jozef (Sjef) Jacobs
6 Hermanus Derks (Herman van Theike)	16 Onbekend	26 Sybilla Jacobs (echtgenote van Hermanus (Herm) Derks)
7 Lisa Derks (Lies van Theike)	17 Maria (Marie) Jacobs	27 Hermanus Derks
8 Onbekend	18 Kind van Maria Jacobs	28 Thei (Theike) Derks
9 Onbekend	19 Antoon Miggels (halfbroer van Arnoldus Jacobs)	29 Anna Jacobs (echtgenote van Thei Derks)
10 Elisabeth Teeuwen	20 Arnoldus (Nol) Jacobs	30 Petronella Derks (Nel van Theike)

MHVS-archief

Zondermeer een bijzonder archief
over de historie van Swalmen.

Een dorp
vroom en bescheiden
met zo nu en dan een vleugje chic
mooi gelegen en bijzonder rustiek.

Documenten
vertellen over de twintigste eeuw
waarin met sociale wilskracht
een samenleving tot stand is gebracht.

Onvoorzien ontbrandde
een hevige strijd
de mens aangedaan door verdriet
bleek niet verslagen, wel energiek.

Daarna ontstond een industrie
die welvaart en zekerheid bood
aan medewerkers die onvervaard
een goede arbeid hebben geklaard.

Bouwend en vertrouwend op de toekomst
overvalt hen plots een zorgelijk gevoel
Er ontstaat beweging in de maatschappij
Minder werk in hout en klei.

Gelukkig, niet alles was somber
om met elkaar samen te zijn
kwamen verenigingen tot leven
om eenieder ontspanning te geven.

De gedrevenheid van de vrouw
blijkt uit hetgeen waarmee ze pronkte
zij creëerde fraaie kledij
met elegante hoeden erbij.

Er was weer rust en harmonie
tot 't oude werd vernieuwd
dit dorp ging mee met de tijd
een besluit dat ons bestaan heeft verrijkt.

Doch de zegen van dit stukje Limburg
waar de rivier dikwijls is bezongen
moest in 2007 als groen kloppend hart
overgaan naar 't verlangen van de stad.

Het verleden is nu vastgelegd
in beeld en in geschrift
de geschiedenis blijft zo
in ons geheugen gegrift.

Corrie Janissen, november 2010

O.L. VROUW, HULP IN ALLE NOOD

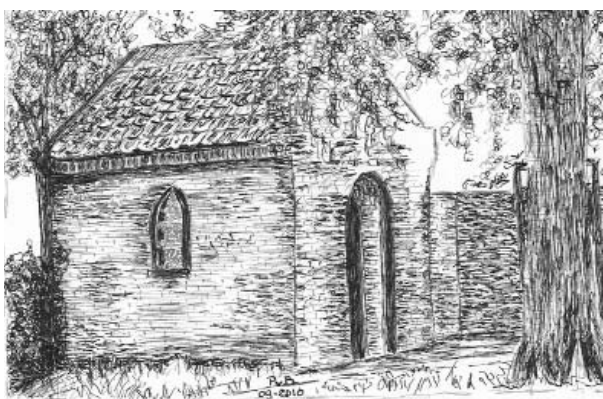
Piet van Buggenum

Zo noemt men het Mariabeeldje in het Kapelke van Geloë, te Belfeld. Een beeldje uit het begin van de zeventiende eeuw met een lange geschiedenis. Het overleefde zeker vier kapelkes.

Het eerste gebouwtje stamde ook uit het begin van de zeventiende eeuw. In 1863 moest dit wijken vanwege de aanleg van de spoorlijn Roermond - Venlo.

Een kleine zandsteen uit dit oude gebouwtje, ingemetseld in het onderstaande kapelke, gebouwd in 1868, droeg het jaartal 16... De laatste twee cijfers waren onleesbaar. Dit is natuurlijk niet verwonderlijk na meer dan twee eeuwen.

In 1938 werd dit kapelke te klein en begon te vervallen. Een ander bezwaar was dat men er geen mis in mocht opgedragen. Het werd afgebroken en vervangen door een groter, waarin dat wel mogelijk was. Dit kapelke was helaas geen lang leven beschoren. In 1943 werd het door een bombardement totaal weggevaagd. Het Mariabeeld vond men, als door een wonder licht beschadigd, terug. Het wonder is minder groot als men weet dat het beeldje vervaardigd is uit eikenhout.

Tussentijds bouwde men een houten noodkapel die door een storm in 1946 werd verwoest. Toen kwam de huidige kapel tot stand, die men nog in hetzelfde jaar in gebruik nam. In 1977 werd het antieke Mariabeeld hieruit ontvreemd. In 1980 vond men het weer terug.

Tot op de dag van vandaag trekt dit kapelletje nog veel bezoekers.

Langs het spoor tussen Belfeld en Tegelen vervult het nog altijd een regiofunctie voor mensen die Maria om hulp komen vragen. De kaarsen, die hier iedere dag branden, getuigen hiervan.

In 1979 componeerden Dré Geraeds en Piet van Bree het lied: 't Kapelke van Geloë. Het werd gezongen door de Malmaaszengers uit Belfeld en is nog regelmatig te beluisteren in de parochiekerk en op L1.

WERKGROEP LIMBURGSE KLOKKEN EN UURWERKEN

Henri Smeets en Walther Brouns

Doelstelling

De 'Werkgroep Limburgse Klokken en Uurwerken' stelt zich tot doel het bestuderen en beschrijven van de openbare en particuliere tijdmeting binnen ons werkgebied en de verdere regio. Verder wordt in brede zin onderzoek verricht naar bouwers van deze uurwerken.

Inleiding

Het inschatten van de tijd gebeurde door onze voorouders honderden jaren lang door het kijken naar de stand van de zon. Op sommige plaatsen beschikte men daarvoor over een zonnewijzer. In Midden-Limburg zijn er nog enkele bewaard gebleven, zoals onder meer aan de zijkant van de R.K. kerk St. Severinus te Grathem.

Torenuurwerken

Een eerste mechanisch hulpmiddel om de tijd ook op een andere manier te kunnen vaststellen, was een uurwerk met klok.

Een klok, in de hoedanigheid van luidklok, bevond zich al lang vóór die tijd in de torens van de dorpskerken uit ons werkgebied.

Het gegeven dat in het jaar 1464 voor de kerk in Beesel **nieuwe** kerkklokken werden gegoten, betekent dat de kerk al geruime tijd daarvoor, over klokken heeft beschikt. Het voornaamste doel van klokken was de kerkgangers op te roepen naar de H. Mis te komen.

Maar in roerige tijden kon ook de noodklok worden geluid om de ingezetenen onder de 'klockslag' van een dorp te waarschuwen voor naderend onheil zoals plunderende soldaten. De kerkklok had destijds echter nog geen functie als instrument om de uren van de dag aan te geven. Dat veranderde toen men de beschikking kreeg over een uurwerkmechaniek.

Dit was een groot, gesmeed uurwerk en omdat het vrijwel altijd in de toren van een kerk of ander gebouw stond, wordt dit doorgaans aangeduid als torenuurwerk.

De luidklok uit de toren werd aan het uurwerk gekoppeld en -hoog boven de huizen verheven- zorgde het ervoor dat de mensen binnen het dorp maar ook op het veld, voortaan op hele en halve uren konden horen hoe laat het was.

Het was een kwestie van tijd en de torenuurwerken werden aan de buitenkant van de toren voorzien van een grote wijzerplaat met daarop één, en later twee wijzers om de uren en minuten aan te geven. En die maakten het mogelijk dat je op andere tijdstippen dat de klok luidde, nu met je eigen ogen kon zien hoe laat het was.

Om spraakverwarring te voorkomen wordt volgens goed gebruik de uurwerkmechaniek aangeduid met het woord 'horloge' en niet met klok. Dat is immers het welluidende, gegoten voorwerp dat de klank voortbrengt.

Wanneer de oude kerken van Asselt, Swalmen, Beesel en Belfeld de beschikking kregen over een mechaniek is (nog) niet bekend. We houden het wat de eerste drie kerken betreft, voorlopig op begin 18e eeuw. Belfeld had aanvankelijk een kapel (zonder uurwerk) en de kerk is van veel latere datum.

In **Swalmen** is al voor 1732 sprake van een torenuurwerk. In dat jaar beklagen inwoners zich dat "de horologie niet en was gemaect" (het uurwerk was niet gerepareerd) en ze verzochten de gemeente hierin te voorzien.

In **Beesel** is sprake van een mechaniek in 1742. In een oude rekening lezen we: "Bij quytantie betaelt aen Hermanus Beltiens van die kerck hor-

logie thien pattacons om die te repareren door last van die regeerders: 24 gulden".

Huisuurwerken

In de 17e en 18e eeuw zijn er ontwikkelingen waardoor er kleinere uurwerken beschikbaar komen. Een huisuurwerk was een kostbaar bezit. De aanschaf was dan ook voorbehouden aan een kleine groep kapitaalcrachtige mensen uit onze samenleving. Net als bij de torenuurwerken, werden ook de huisuurwerken vervaardigd door gespecialiseerde smeden.

Werd een dergelijk uurwerk in een houten kastje geplaatst, dan is er sprake van een hangklok. Kwam

Jacob Beckers uit Venray
1768 Wandklok

er een houten kast omheen die op de vloer stond, dan spreken we van een stand horloge.

Er komen verder onder meer uurwerken voor die zich in kleine ijzeren hangkastjes bevinden en ook uurwerken die op een houten console staan.

De werkgroep heeft vastgesteld dat in onze regio nog talrijke uurwerken uit de 18e en 19e eeuw bewaard zijn gebleven. De handwerklieden die deze huisuurwerken vervaardigden woonden in de steden, maar konden evenzo

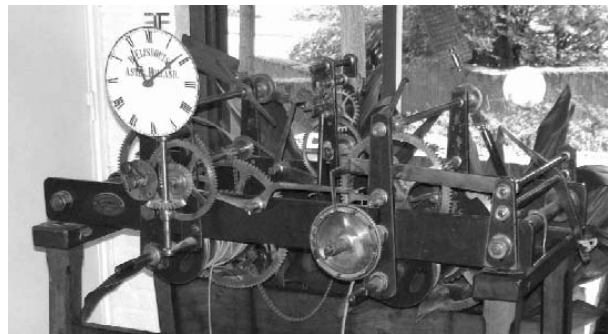

T.F. Dionisy uit
Roermond ±1790
(particulier bezit
Swalmen)

in dorpen hun beroep uitoefenen.

Hermanus Beltjens uit Roermond, die in 1742 het torenuurwerk in Beesel repareerde, was de grondlegger voor een aantal generaties uurwerkmakers in Roermond, die bekend staan om hun goede kwaliteitsproducten. In die plaats waren ook andere uurwerkmakers actief waaronder Dionysii. Uit Venlo noemen we Hocx, Keuller, Van Boom en Van der Hoeven.

In een dorp als Heythuysen werd dit ambacht uitgeoefend door enkele generaties Raetsen. Van deze familie zijn veel prachtige, veelal staande, horloges bewaard gebleven die onder meer hun weg vonden naar kopers op de oostoever van de Maas.

Eenzelfde uurwerk van Eijsbouts uit Asten heeft in de toren van de kerk in Beesel gestaan ± 1935.

De werkgroep wil voor studiedoelinden graag in contact komen met mensen die over een Limburgs uurwerk beschikken. Een en ander wordt **vertrouwelijk** behandeld en zonder toestemming van de eigenaar zullen gegevens en/of conclusies niet openbaar worden gemaakt. Uiteraard stellen we iedereen die aan ons onderzoek meewerkt, in het bezit van de gegevens van het onderzoek.

Beschikt u over een oud Limburgs uurwerk, wilt u dan s.v.p. contact opnemen met de voorzitter en coördinator van de werkgroep:

Walther Brouns, Burg. Janssenstraat 18, 5954 BR Beesel, Tel. 077-4748288

email: w.brouns@ziggo.nl),

of met Henri Smeets (Swalmen) 0475-502241.

Kersmis

Gooj winse dwarrele es vlökskes róndj.....

'n Läägske sjnee bedèk waat heel geween is en guf dao-aan 'ne apaarte sfeer....

Sjtrakkes verdwient det allemaol es sjnee veur de zón.

Mer waat blief is det veur weer weite det 't ouch anges kèn!!

